

**College van Gedeputeerde Staten
Statenvoorstel**

DATUM	14 mei 2019	NUMMER PS	PS2019BEM08
AFDELING	KCK	COMMISSIE	BEM 22 mei 2019
STELLER	J.R. Lolkema	DOORKIESNUMMER	2418
DOCUMENTNUMMER	81EEBD32	PORTEFEUILLEHOUDER	cvdK

Titel : 75 jaar vrijheid - Utrecht

Inhoudsopgave

Ontwerpbesluit	pag. 6
Bijlage(n):	1

Aan Provinciale Staten,

Inleiding

In 2019 en 2020 herdenken we – nationaal en internationaal – het beëindigen van de Tweede Wereldoorlog, 75 jaar geleden. We vieren dat we sindsdien in vrijheid leven, in het besef dat we samen verantwoordelijk zijn om vrijheid door te geven aan nieuwe generaties. We staan stil bij de vrijheid die is bevochten door mensen die daarvoor grote offers hebben gebracht. De oorlog heeft wereldwijd een stempel gedrukt op het alledaagse en maatschappelijke leven en vormde aanleiding voor de oprichting van instituten zoals de VN, de EU en de NAVO. Naast de nationale campagne '75 jaar vrijheid' is er de internationale campagne 'Europe Remembers'.

Het is voor het laatst dat er ooggetuigen van de Tweede Wereldoorlog deel kunnen nemen aan de lustrumactiviteiten. De bevrijding van Nederland door de geallieerden begon al in september 1944 (De Slag om de Schelde in Zeeland, de bevrijding van Maastricht in Limburg), maar duurde tot begin mei 1945. De provincie Utrecht werd na de barre en bitterkoude hongerwinter in de beginnende dagen van mei 1945 bevrijd.

De ambitie is om onder de inhoudelijke noemer 'Vrijheid verbindt' het besef tot in de haarvaten van de samenleving te laten doordringen dat 75 jaar na de Tweede Oorlog (i) vrijheid nog steeds kwetsbaar is, (ii) vrijheid niet vanzelfsprekend is, en (iii) vrijheid inzet vraagt van iedereen. Vanuit het Nationaal Comité 4 en 5 mei en het Vfonds (die samenwerken in de Stichting 75 Jaar Vrijheid) is aan de provincies gevraagd om een coördinerende rol te spelen met betrekking tot het lustrumjaar. En vanuit die rol regionaal de gemeenten, de kennisinstellingen en de partners op het gebied van viering en herdenken bij de totstandkoming van een regionaal programma te betrekken.

Het Vfonds gaat met individuele provincies een intentieverklaring aan om voor het regionale programma '75 jaar vrijheid' op voorhand (d.w.z. zonder dat het programma is bepaald) tot een financieel kader te komen. In deze intentieverklaring verbinden provincie en Vfonds zich om ieder in de eigen financiën een post '75 jaar vrijheid' van gelijke hoogte te creëren. Zo verdubbelt de financiële armslag. Vanuit deze budgetten kunnen door de betrokken provincie en het Vfonds op basis van een eigen afwegings- en toekenningskader (een kader dat strookt met de kerndoelen van het project, maar in het geval van de provincie tevens met de relevante subsidieregelingen)

uitkeringen aan projecten en initiatieven in het kader van 75 jaar vrijheid worden gedaan. Over de toekenningen voeren Vfonds en provincie onderling overleg. De Stichting 75 jaar vrijheid brengt daarover advies uit. Cofinanciering vormt voor toekenning een voor de hand liggend uitgangspunt.

Utrecht bevindt zich in een initiërende fase, de meeste andere provincies zijn al verder gevorderd qua structuur en opzet van een regionaal programma 75 jaar vrijheid. Het Vfonds wil begin juni bekend kunnen maken welke samenwerkingen er in het kader van het project zijn aangegaan. Het lustrum wordt al eind augustus 2019 nationaal geopend met de herdenking van de Slag om de Schelde bij Terneuzen. Daarom is het voor Utrecht op dit moment van belang een besluit te nemen dat als basis kan dienen voor een intentieverklaring '75 jaar vrijheid - Utrecht'.

Voorgeschiedenis

Het project '75 jaar vrijheid' wordt geleid door de Stichting 75 Jaar Vrijheid, een initiatief van het Nationaal Comité 4 en 5 mei en het Vfonds in samenwerking met het Platform WO2. Het Vfonds zet zich in voor erkenning en waardering van veteranen en geüniformeerden. Daarnaast stimuleert het fonds mensen zich in te zetten voor vrede, democratie en internationale rechtsorde. Het Platform WO2 is in april 2016 opgericht als uitvoerend vervolg op de commissie Cohen, die met een advies kwam over versteviging en verbreding van de verankering van de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog in de Nederlandse samenleving.¹

Provincies zijn via de commissarissen van de Koning gevraagd het nationale project '75 jaar vrijheid' regionaal te coördineren. In Nederland bestaat een fijnmazig netwerk dat bij het project kan worden betrokken: de oorlogsmusea en herdenkingscentra, de gemeenten (in alle gemeenten zijn vieringen en herdenkingen in het kader van 4 en 5 mei), de bevrijdingsfestivals (er zijn landelijk 14 bevrijdingsfestivals), de bestaande regionale activiteiten en de vele educatieve projecten binnen en buiten de scholen. De regionale omroep is een belangrijke speler in het bereiken van het beoogde publiek.

Utrechtse gemeenten en voor de hand liggende partners (bijv. Nationaal Militair Museum) geven in veel gevallen desgevraagd aan van het project gehoord te hebben en bezig te zijn met of nog te moeten beginnen aan de gedachtenvorming over de invulling. Vanuit het landelijke project worden een aantal tools aangereikt waarmee de basis voor het regionale programma kan worden gevormd, zoals:

- (i) de vrijheidsmaaltijd – een lunch of diner op locatie voor een divers publiek, waarbij de genodigden samen eten en tijdens de maaltijd in gesprek gaan over vrijheid. Idee is met de vrijheidsmaaltijd een publiek aan te spreken dat met de bestaande vrijheidsinitiatieven (de bevrijdingsfestivals) niet wordt bereikt; inzet van het Nationaal Comité 4 en 5 mei is om in elk geval de komende vijf jaren (maar waarschijnlijk langer) een impuls te geven aan het concept 'vrijheidsmaaltijd' als (nieuw) vast onderdeel van de 5 mei viering.
- (ii) de vrijheidsexpress – een in een rondreizende bus ingericht educatie en herinneringscentrum, dat vanwege het mobiele karakter naar de beoogde doelgroep (doelgroepen die niet uit zichzelf musea en herdenkingscentra bezoeken) toe kan komen, waarbij rond de betreffende stop van de vrijheidsexpress een dialoog over vrijheid kan worden georganiseerd. Er rijden in april 14 verschillende bussen rond die met elkaar 700 stops zullen aandoen. Aan de provincies wordt gevraagd de stops en route in de eigen provincie te coördineren.
- (iii) de Tweede Wereldoorlog in 100 foto's - een landelijke zoektocht in regionale voorrondes naar de 100 meest aansprekende foto's van de Tweede Wereldoorlog. Georganiseerd door het NIOD. Opzet van de provinciale en landelijke campagnes is zo dat het publiek de selectie bepaalt

¹ Het platform is een samenwerkingsverband van het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies, de Stichting Musea en Herinneringscentra 40-45, de Oorlogsgravenstichting, De Stichting Liberation Route Europe en het Nationaal Comité 4 en 5 mei.

(startbijeenkomst provinciale zoektocht beelden onder regie commissarissen van de Koning; slotbijeenkomst naar 30 van de 50 door provinciale werkgroep aangedragen beelden; publiek bepaalt; 30 beelden gaan door naar landelijke campagne; burgerplatform stelt uit (12 x 30 =) 360 beelden een selectie van 100 beelden samen, die worden tentoongesteld in Tweede Kamer).

Essentie / samenvatting

Vanuit het Nationaal Comité 4 en 5 mei en het Vfonds (die samenwerken in de Stichting 75 Jaar Vrijheid) is aan de provincies gevraagd om een coördinerende rol te spelen met betrekking tot de lustrumviering 75 jaar vrijheid. Utrecht bevindt zich in een initiërende fase, de overige provincies zijn in veel gevallen al verder gevorderd qua structuur en opzet van een regionaal programma 75 jaar vrijheid. Het Vfonds wil begin juni bekend kunnen maken welke samenwerkingen er in het kader van het project 75 jaar vrijheid met provincies zijn aangegaan. Het lustrum wordt al eind augustus 2019 nationaal geopend met de herdenking van de Slag om de Schelde bij Terneuzen. Daarom is het voor Utrecht op dit moment van belang een besluit te nemen dat als basis kan dienen voor een intentieverklaring '75 jaar vrijheid - Utrecht'. Gedeputeerde Staten stellen voor een post '75 jaar vrijheid – Utrecht' te vormen van EUR 500.000, onder de constituerende voorwaarde dat het Vfonds definitief besluit eenzelfde bedrag voor het project '75 jaar vrijheid – Utrecht' beschikbaar te stellen.

Meetbaar / beoogd beleidseffect

Voor de viering van 75 jaar vrijheid zijn voor de projecten van het Nationaal Comité 4 en 5 mei vier doelen opgesteld:

1. in alle gemeenten verhalen over oorlog en vrijheid – zowel historische als actuele – ophalen en brengen;
2. in alle gemeenten en op alle scholen het gesprek op gang brengen over de betekenis van de Tweede Wereldoorlog, de bevrijding en vrijheid voor nu en voor de toekomst;
3. vergroten van het besef dat 75 jaar na de Tweede Wereldoorlog vrijheid nog steeds kwetsbaar is en inzet vraagt van iedereen;
4. herdenken en vieren versterken door nieuwe tradities te stimuleren, passend bij de tijd en de nieuwe generatie.

Het Vfonds heeft vijf kerndoelen voor de viering opgesteld als volgt:

1. de samenleving kent de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog en de impact daarvan op onze huidige samenleving en de wereld om ons heen.
2. de samenleving hecht aan het belang van herdenken en vieren als collectief moment.
3. de samenleving voelt zich verbonden met personen die onderdrukking en onvrijheid ervaren of ervaren hebben, en zet zich in voor vrede, vrijheid, democratie en rechtsgelijkheid wereldwijd.
4. de samenleving voelt zich verbonden in de collectieve opdracht om betekenis te geven aan de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog, het herdenken van oorlogsslachtoffers en het vieren van onze vrijheid.
5. de samenleving waardeert en erkent de veteranen van toen en nu.

Beoogd beleidseffect zou in deze fase van de invulling van de provinciale rol als volgt kunnen worden geformuleerd:

- de voorwaarden zijn geschapen voor een waardige deelname door de Utrechtse gemeenten aan het programma 75 jaar vrijheid.
- gemeenten en partners tonen zich in de vormgeving van hun deelname bewust van de kerndoelen van het Nationaal Comité 4 en 5 mei en het Vfonds.

Financiële consequenties

Op 4 juli 2016 hebben de Staten de reserve Fonds ontwikkeling provincie Utrecht vastgesteld. De bestemming van deze reserve is profilering van de provincie Utrecht. Met het fonds kunnen bijdragen aan bijzondere gebeurtenissen met een speciaal karakter binnen de provincie Utrecht worden gedekt. Als voorwaarden gelden

dat de gebeurtenis incidenteel van aard is, een grote impact heeft en een (inter)nationale uitstraling heeft. Voorts dat de gebeurtenis bijdraagt aan topregio Utrecht en een langdurig effect sorteert.

Incidentele karakter: de bevrijding WOII is alleen volgend jaar 75 jaar geleden, het is voor het laatst dat er ooggetuigen van de Tweede Wereldoorlog kunnen deelnemen aan de lustrumactiviteiten;

grote impact: het inhoudelijke programma voor de provincie Utrecht moet nog worden gevormd, maar verwacht kan worden dat er nationaal en internationaal veel aandacht voor dit lustrum zal zijn, hetgeen met een goede positionering ook de impact en zichtbaarheid van lokale projecten in de provincie Utrecht zal versterken; een van de doelen is tot in de haarvaten van de samenleving het besef van de kwetsbaarheid van vrijheid laten doordringen;

(inter)nationale aandacht: bij 75 jaar vrijheid wordt in heel Europa stilgestaan, naast de nationale campagne '75 jaar vrijheid' is er de internationale campagne 'Europe Remembers'.

Topregio Utrecht: de Tweede Oorlog heeft diepe sporen achtergelaten in de regio, historisch besef draagt bij aan topregio Utrecht, vrijheid vormt een uitgangswaarde in onze identiteit,

langdurig effect: inzet van het project 75 jaar vrijheid is de verankering van de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog te verbreden en te versterken; langdurige impact is één van de geformuleerde overwegingen in het afwegingskader.

Op dit moment is de stand van deze reserve Fonds ontwikkeling provincie Utrecht EUR 0. Het voorstel van Gedeputeerde Staten is om een projectreserve van '75 jaar vrijheid – Utrecht' van € 500.000 te vormen, onder de voorwaarde dat het Vfonds definitief besluit eenzelfde bedrag voor het project '75 jaar vrijheid – Utrecht' beschikbaar te stellen. Dit bedrag geldt ten opzichte van de overige provincies als conservatief. Omdat het in de tijdsplanning niet past om deze aanvraag te betrekken bij de reguliere P&C cyclus, stellen Gedeputeerde Staten voor om de mutatie te dekken uit de post Onvoorzien 2019.

Bestuurlijke dilemma's / politieke gevoeligheid

- de kerndoelen van het Nationaal Comité 4 en 5 mei en het Vfonds met het project 75 Jaar Vrijheid (zie eerder hierboven onder 'meetbaar/beoogd effect') kunnen van harte worden onderschreven. Gezien de ambitie om de thematiek tot in de haarvaten te laten doordringen en tegelijkertijd een landelijke lijn te willen bewaken, is het logisch de provincies als coördinator op regionaal niveau te vragen. Provincies kunnen in de totstandkoming een manier kiezen die passend is bij het eigen grondgebied.
- het is een project dat in veel opzichten van nationaal en internationaal belang is. De totstandkoming van een waardige en doeltreffende lustrumviering op het grondgebied vraagt om een gedegen aanpak. Het Vfonds herkent alleen bepaalde partners in haar activiteiten, in dit verband zijn dat de twaalf provincies.
- er wordt voorgesteld om tot een financieel commitment te komen zonder dat het (regionale) programma inhoudelijk is vastgesteld. Het inhoudelijk kader voor het project 75 jaar vrijheid van het Vfonds is wel al bekend, zie BIJLAGE 'INHOUDELIJK KADER VFONDS – VRIJHEID VERBINDT'.
- in het provinciale afwegingskader kan de invulling nog verder worden gericht (bijv. met een doelgroepenbeleid of door uitsluitingen te bepalen). De uitwerking van het afwegingskader 75 jaar vrijheid - Utrecht kan door het nog te vormen College van Gedeputeerde Staten worden opgepakt.
- het aanbod van het Vfonds om getoond bestuurlijk commitment financieel één-op-één te matchen, is een kans voor de regio. Met cofinanciering als uitgangspunt neemt de financiële reikwijdte voor het project verder toe.
- niet meedoen met de lustrumviering 75 jaar vrijheid is voor de provincie Utrecht geen optie.

Overwogen oplossingsrichtingen en alternatieven

N.v.t.

Effecten op duurzaamheid

Bij de toekenning van bestedingen en uitkeringen aan gemeenten en overige partners zal de provincie vanuit haar coördinerende rol steeds aansturen op een zo duurzaam mogelijke uitvoering. Ook zal de provincie Utrecht als voorwaarde stellen dat het oplaten van ballonnen geen georganiseerd onderdeel zal vormen van de activiteit of het programmaonderdeel waarvoor tot de toekenning of besteding wordt besloten.

Voorgesteld wordt:

in te stemmen met de vorming van een projectreserve '75 jaar vrijheid – Utrecht' van € 500.000 uit de GS post Onvoorzien Algemene Middelen, onder de voorwaarde dat het Vfonds definitief besluit eenzelfde bedrag voor het project '75 jaar vrijheid – Utrecht' beschikbaar te stellen.

Gedeputeerde Staten,

Voorzitter,

Secretaris,

Besluit van 27 mei 2019 tot het beschikbaar maken van een budget van EUR 500.000 voor het project '75 Jaar Vrijheid – Utrecht'.

Provinciale Staten van Utrecht;

Op het voorstel van Gedeputeerde Staten van 14 mei 2019, afdeling KCK, nummer 81EEBD31;

Gelezen het statenvoorstel 75 jaar vrijheid – Utrecht;

Besluiten:

- ARTIKEL 1
 1. Voor de regionale invulling van het project 75 jaar vrijheid een post '75 jaar vrijheid – Utrecht' te creëren van EUR 500.000, onder de constituerende voorwaarde dat het budget '75 jaar vrijheid – Utrecht' pas beschikbaar zal zijn op het moment dat het Vfonds definitief besluit eenzelfde bedrag voor het project '75 jaar vrijheid – Utrecht' beschikbaar te stellen.
 2. De post EUR 500.000 te dekken door een mutatie met de post Onvoorzien 2019.
 3. De hierbij behorende begrotingswijziging op te nemen in de Najaarsnota 2019.

Voorzitter,

Griffier,